Pierasyłka apłačana ryčałtam.

Nr. 30 (623). Wilnia, Subota 10 Žniŭnia 1935 h. Hod XI (XIX).

BIBLIOTEKA

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i litaraturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi: WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1). Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Košty wydawańnia pakrywajuć składki. Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy — 1 zał.

НА ВЫБАРНЫМ ФРОНЦЕ

8-га верасьня сёлета адбудуцца выбары ў Сойм, а 15-га ў Сэнат. 20-га таго-ж верасьня ўжо афіцыяльна будзе абвешчана аб выніках выбараў.

Адносіны беларускага арганізаванага грамадзянства да выбараў ужо ведамы. У прошлым нумары (з 25.VII) «Бел. Крыніцы» зьмешчана была пастанова Бел. Нац. К-ту ў Вільні, з якой відаць, што К-т гэты сваіх кандыдатаў у Сойм і Сэнат не стаўляе і агулам у выбарах ня прыймае ніякага ўчасьця.

Што-ж за прычыны скланілі Бел. Нац. К-т да такой важнай і адказнай пастановы? Прычынай гэтай зьяўляецца новы закон, паводле якога будуць адбывацца выбары. Гэны закон—чытаем у пастанове К-ту—прадусім агранічвае агульнае, роўнае і беспасрэднае выбарнае права грамадзян, не даючы выбаршчыкам права беспасрэдна падаваць сваіх кандыдатаў на паслоў у дзяржаўныя заканадаўчыя палаты. А справа тут, прасьцей гаворачы, вось у чым. Кандыдатаў будзе ўстанаўляць не народ беспасрэдна, але акружное сабраньне, якое будзе складацца з дэлегатаў ад радаў самаўрадаў паветавых, з дэлегатаў ад радаў меставых, ад палатаў гандлёвых і земляробскіх, ад адвакатаў, дактароў і г. д. Колькі беларускіх дэлегатаў можа ўвайсьці ад гэткіх арганізацыяў у акружное сабраньне, каб там падаваць кандыдатаў у паслы—усім нам ясна. Праўда, выбарны закон дазваляе, што кожныя 500 чалавек, жывучыя на тэрыторыі аднаго выбарнага вокругу, могуць прыслаць свайго дэлегата ў гэнае сабраньне, але мусяць падпісацца, што гэтага хочуць, а іх подпісы мусіць зацьвердзіць натарус. Ці гэта ў практыцы для беларускага селяніна магчыма, —ясна кожнаму.

Далей, пастанова Бел. Нац. К-ту кажа, што выбарны закон не дае права галасаваць у выбарах у Сэнат шырокім масам—сялянам і работнікам, якія ня маюць вышэйшай асьветы або асабістай заслугі ў польскім гаспадарстве. Аб што тут ідзе — кожнаму ясна. Але гэта йшчэ ня ўсё: 32 сэнатараў назначае Прэзыдэнт бяз ніякіх выбараў.

Урэшце, у трэцім пункце пастановы Бел. Нац. К-т заяўляе, што гэткі выбарны закон 2.500.000 беларусаў пад Польшчай пазбаўляе магчымасьці беспасрэдна паслаць у Сойм і Сэнат сваіх прадстаўнікоў, якія належна баранілі-б там правоў беларускага народу. Да гэтага трэба дадаць, што выбарны закон не дае беларусам магчымасьці мець сваіх прадстаўнікоў у Сойме і Сэнаце, выбраных беспасрэдна, а выбіраць пасрэдна ён не забараняе, але ў практыцы, як гэта відаць з вышэйсказанага, зважыўшы абставіны, у якіх наш народ жыве, ня зможа ён мець сваіх паслоў і сэнатараў, выбраных так-жа й пасрэдна.

Вось-жа, дзеля гэткіх большменш прычын, Бел. Нац. К-тэт у выбарах ня прыймае ніякага ўдзелу. І не адны беларусы гэтак паступаюць. Ня йдуць на выбары літоўцы, ня йдзе часьць і украінцаў. А тыя украінцы, якія йдуць (УНДО), робяць гэта верачы, што іх удзел у выбарах усёждыкі дасьць украінскаму народу хоць крыху паслоў — украінцаў, якія будуць неабходны ў справе абароны правоў гэтага народу. Але, колькі тых будзе паслоў, якія яны будуць, і пашто яны будуць, і чаго яны даканаюць — пакажа недалёкая будучыня.

З польскага грамадзянства на выбары ня йдуць: ППС (соцыялісты), Хрысьціянская Дэмакрацыя, Народная Дэмакрацыя (НД), Народная Работніцкая Арганізацыя, Сялянская Арганізацыя (Stronnictwo Chłopskie), людоўцы (Stron. ludowe) і інш.

Прычыны, дзеля якіх ад выбараў устрымліваюцца літоўцы, часьць украінцаў і вялізарная часьць грамадзянства польскага, агулам бяручы, тыя-ж, што й у беларусаў.

Беларусы, ня прыймаючы ўчасьця ў выбарах, уважаем — добра спаўняюць свой грамадзкі і народны абавязак.

Wybary ŭ akružnyja sabrańni

Zacikaŭleńnie wybarami ŭ Sojm i Senat u Polščy ahułam wielmi słabaje.

Ciapier arhanizujucca wybarnyja sabrańni, jakija buduć wybirać kandydataŭ na pasłoŭ u Sojm. U našym Kraju na wybarščykaŭ pasolskich kandydataŭ — na akružnyja sabrańni — najbolš „prachodziać" polskija asadniki.

Akružnyja sabrańni 14 h. m. wybiaruć kandydataŭ na pasłoŭ u Sojm.

Ci jość wybarny prymus?

Wybarnaha prymusu niama! Abawiazujučaja polskaja konstytucyja, ani wybarnaja ardynacyja, a tak-ža nijakija inšyja zakony ŭ Polščy ničoha nia kažuć ab wybarnym abawiazku. Heta značyć, što niama takoha zakonu, na padstawie jakoha možna było-b prymusić hałasawać.

Adnym słowam — **ani administracyjnyja ŭłady ani sud nia mohuć zakonna karać za toje, što chtości nie hałasuje.**

Abisinija

Abisinija—heta niezaležnaje haspadarstwa (dziaržawa) čorna-skurych ludziej. Terytoryja Abisinii ŭ dwa z paławinaj razoŭ bolšaja za Niamieččynu.

Dasiul mała znany hety kraj, ciapier źwiarnuŭ na siabie ŭwahu cełaha świetu. Pryčyna zacikaŭleńnia Abisinijaj — italjanska —abisinskaja kałatnia, jakaja pahražaje wajnoj.

Znajomim našych čytačoŭ z hetym egzotyčnym krajem.

Abisinija abo Etiopija pałožana ŭ paŭnočna-ŭschodniaj Afrycy, kala Čyrwonaha Mora. Akružana jana anhielskimi, francuskimi i italjanskimi kalonijami. Terytoryja Abisinii harystaja, parezanaja dalinami rekaŭ. Z usich bakoŭ akružana łancuhami horaŭ, jakija tworać pryrodny abaronny wał. Pawierchnia Abisinii nia roŭnaja — wysokaja, siaredniaja i nižejšaja. Wysokaja pawierchnia pierawažna pustynia. Wady amal niama, haračynia — śpiakota strašnaja. Tam raście tolki bawoŭna, cukrowy tryśnik i kukuruza. Ludzi časta poŭdzikija.

Na ziemlach nižej pałožanych usio raście i daje nadta dobryja ŭradžai. Klimat łahodny i chapaje daždžoŭ. U hetaj čaści—wiečnaja wiasna.

Aprača ŭradžajnaj ziamli, Abisinija maje bahaćci pryrodnyja: naftu, žaleza, platynu, zołata, miedź, cyn i inš. Hetaha ŭsiaho bahaćcia kraju Abisinija amal nie wykarystywaje, bo ŭ narodzie nizkaja kultura.

Abisinija maje šmat i wazior. Tam lažyć i wialikaje woziera Tsana, z katoraha wypływaje raka Nił—žarało žyćcia wializarnych prastoraŭ anhielskich kalonijaŭ. Hetaje woziera i jość hałoŭnaj pryčynaj anhielskaha zainterasawańnia italjanska-abisinskaj kałatnioj; dziela hetaha-ž woziera anhielskija dyplomaty i starajucca pahadzić Italiju z Abisinijaj. Bo kali-b Italija zaniała Abisiniju i pabudawała na woziery Tsana tamy, dyk susiednija anhielskija kalonii wysachli-b i stalisia-b pustyniaj.

Na wialikich prastorach Abisinii žywie tolki 12 miljonaŭ ludziej. Terytoryjaj Abisinija za Italiju ŭ try razy bolšaja, ale ludziej ŭ Italii ŭ čatyry razy bolš čymsia ŭ Abisinii. Dziela hetaha i łasy dla Italii hety kraj na kalonizacyju.

Historyja Abisinii siahaje biblijnych časaŭ. Spačatku Abisinija była dziaržawaj Murynaŭ (nehraŭ), ale paźniej pasialilisia tam i Ehipcijanie, Hreki, Syryjcy, Araby. Raźwićcio abisinskaj kultury pačynajecca ŭ IV stahodździ. U siarednich wiakoch byli ŭ Abisinii nutranyja wojny. U XIX st. starajucca zaniać Abisiniju Eŭrapejcy, ale heta im nie ŭdajecca. U 1896 h. nehus (car) Abisinii Menelik, u abaronie swajej dziaržawy, pabiŭ Italiju, jakaja i ciapier nia moža taho darawać. Abisincy ŭwažajuć ciapierašniaha swajho nehusa (cara) Haile Selasie nia mienš dziejnym za Menelika.

Dyktatar Italii, Musolini, ciapier choča zaniać Abisiniju i zrabić z hetaj niezaležnaj dziaržawy italjanskuju kaloniju. Musolini stroicca jści ŭ Abisiniju pad widam dabradzieja — zawodzić „dobryja" paradki, kasawać niawolnictwa, jakoje tam dzie-nia-dzie trymajecca. Nehus Etiopii zajaŭlaje, što jon sam pastupowa kasuje ŭ swajej dziaržawie niawolnictwa i nie pazwolić narušyć niezaležnaści Abisinii.

p.

Як касавалі беларускі язык у школе

(З Дзісьненскага пав.)

У вёсцы Баярах была утраквістычная—польска-беларуская школа. У гэтую школу хадзілі дзеці з вёсак: Перадолы, Баяры, Мазьнева Маргі —Галубіцкай воласьці і з вёскі Дабрэзіва і Ціпаўкі — Пліскай воласьці. Вучыцелька была полька, а вучыцель мясцовы беларус—б. царскай расейскай школы вучыцель. Ён вучыў у утраквістычнай школе пабеларуску. Нам здавалася, што—як свой чалавек вучыцель, дык у школе будзе ўсё добра. Але мы моцна памыляліся. Гэты вучыцель — свой чалавек — вучыў больш папольску, як пабеларуску, а нават загадываў і праваслаўным дзецям гаварыць папольску пацеры.

Сёлета ў красавіку гэты „свой" вучыцель загадаў бацьком сабрацца ў школу.—Казаў: мае прыехаць школьны інспэктар. Некаторыя бацькі пайшлі на гэты сход, а многія не хадзілі. Замест інспэктара прыехаў войт Галубіцкай воласьці — польскі асаднік. Войт падаў праект будовы школьнага будынку ў Баярах і заявіў, што школу збудуюць тады, калі сяляне дадуць 1 гэктар зямлі. Сяляне згадзіліся. Тады войт—польскі асаднік, патрэбаваў, каб сяляне падпісалі дэкларацыю, што хочаць навучаньня іхніх дзяцей у школе толькі на языку „*панствовым*." Бацькі пачалі ўпірацца. А вучыцель — „свой" чалавек, вырадак — пачаў тлумачыць, што ён атрымаў з міністэрства загад аб касаваньні гражданкі і заводжаньні ўсюды лацінкі і пачаў угаварываць сялян, каб згадзіліся на навучаньне ў мове „*панствовай*", бо з спрацівy нічога ня будзе.

Некаторыя паверылі „свайму" вучыцелю і падпісалі прыгатаваную загадзя дэкларацыю, каторую ў вёску прывёз войт. Многія, аднак, не падпісалі гэткай дэкларацыі, не зважаючы і на пастрахі, што ня пусьцяць у Латвію на заработкі.

Пасьля гэтага войт-асаднік, з „сваім" вучыцелям Агапчыкам, сабралі сход у в. Перадолах і зажадалі, каб бацькі таксама падпісалі дэкларацыю, што хочаць навучаньня дзяцей толькі ў мове „*паньствовэй*." Калі І. Гужонак сказаў, што гэта работа войта з Агапчыкам закрывае польска-беларускую школу і ператварае яе на школу чыста польскую, вырадак „свой" вучыцель пачаў даказываць сялянам, што свой беларускі язык у школе для дзяцей бескарысны і што ўжо згары скасавана гражданка і заведзена толькі лацінка, дык няма чаго ўпірацца і трэба з гэтым згаджацца.

Гэткімі і падобнымі бязглуздымі доказамі нясумленна абдурывалі нашых сялян, каб дастаць ад іх бязграматны подпіс на дэкларацыі, якой маюць, як праўным дакумантам, касаваць беларускі язык у нашай школе.

Стыдна і нясумленна карыстацца нясьведамасьцяй людзей, дзеля іхняй-жа крыўды.

Многія, аднак, гэткай дэкларацыі падпісаць не згадзіліся і яны, разам з падпісаўшымі, цяпер супроць гэткай работы рашуча пратэстуюць.

Дабрэзінскі.

Nastroi niezarhanízawanaj masy

(*Spaściarobi ŭ Lidčynie*).

Na terytoryi Lidčyny ŭ bolšaści žywuć biełarusy; spatykajem tak-ža i litoŭcaŭ u wakolicach Ejšyšak, Radunia i Osawa.

Biełarusy i litoŭcy — heta zdaŭnych stałyja žychary Lidčyny, heta klasa sialanskaja, jakaja žywie ciapier na małaziamielnych haspadarkach. Ekanamičny byt sialanstwa ŭ Lidčynie niezajzdrosny: chleba, praŭda, sialanie majuć, ale nia majuć čym płacić dawoli wialikich padatkaŭ i nia majuć mahčymaści raźwiwać swaich haspadarak. Haspadarački ŭ bolšaści drobnyja, ziamla ŭ šniuroch (chutaryzacyja mała dzie prawiedziena), a dzie prawodzicca chutaryzacyja, dyk prawodzicca biaz pryrezki ziamli, ziemlarobskaja pradukcyja jdzie za biazcen i na jaje niama zbytu. Słowam, haspadarčy zastoj i nia widać z jaho wychadu.

U hetkim woś haspadarčym pałažeńni znachodziacca ciapier biełaruskija i litoŭskija sialanie ŭ Lidzkim pawiecie.

Biełarusy ŭ Lidčynie — heta niezarhanizawanaja masa, jakaja hłybaka prasiaknuta biełaruskimi narodnymi zwyčajami i mocna trymajecca miascowaj biełaruskaj tradycyi. Litoŭcy — heta element nacyjanalna świedamy, zarhanizawany i wiedaje swoj žyćciowy šlach.

Narodnaja świedamaść u niezarhanizawanaj biełaruskaj masie mała prykmietnaja, jana jašče tolki ciapier tam pačynaje raści — pajaŭlajucca ŭ masie świedamyja nacyjanalna adzinki, praz jakija šyrycca biełaruskaja świedamaść.

Warunki dla pašyreńnia biełaruskaj narodnaj świedamaści wielmi ciažkija: usio intelektualnaje miascowaje žyćcio nakirawanaje swaimi šlachami praciŭ biełaruščyny. Kaścioł polski, carkwa rasiejskaja, škoła polskaja, uradawyja instytucyi polskija, samaŭrad pad apiekaj polskaj administracyi. Pobač hetych kazionnych instytucyjaŭ, jakija prajaŭlajuć swaje čynnaści papolsku i ŭ polskim duchu, jość jašče i polskija arhanizacyi charaktaru zaškolnaj aświety: S.M.K. — nacyjanalistyčna polskaja arhanizacyja polskaj endecyi, dzie z bahasławienstwa arcyb. Jałbžykoŭskaha polskija ksiandzy, pad widam katalickaj akcyi, palanizujuć biełaruskuju moładź; „Związek Młodej Wsi" arhanizacyja, jakoj kirujuć polskija wučycieli, tak-ža z mocnym nacyjanalna-polskim ducham; Stralec-arhanizacyja wajskowaha charaktaru, jakaja siulić šmat prywilejaŭ swaim siabrom, taksama nacyjanalna polskaja; Krakusy — arhanizacyja konnaja, wajskowaha charaktaru, nacyjanalna-polskaja. Biełaruskich arhanizacyjaŭ na ŭsiej terytoryi Lidzkaha pawietu niama nijakich.

U takich woś warunkach hadujecca ŭ Lidčynie biełaruskaja budučynia — moładź, jakaja, adnak, dla biełaruskaj narodnaj sprawy *nie biez nadziejnaja*. Moładź u hetaj niezarhanizawanaj masie hadujecca *nie papolsku, a pabiełarusku.*

Niezważajučy na kruhawuju, z usich bakoŭ, polskuju apieku nad hetaj niezarhanizawanaj biełaruskaj masaj — kaścioł, škoła, paza škołaj, administracyjnyja i samaŭradawyja ŭrady — polščyna ŭ hetych masach nie pryžywaje, a pryščeplenaja dziciaci ŭ škole zimoj, za leta prabywańnia dziciaci ŭ masie, zusim ssychaje. Siarod starejšych, katorych dakranajuć žyćciowyja ciažary i katoryja z pačućcia pryrodnaha prawa čujucca adkaznymi za budučyniu swaich dziaciej, panuje ahulnaje ciažkoje niezdawoleńnie z usiaho akružajučaha: z škoł, arhanizacyjaŭ, duchawienstwa i ŭsiaho, što ŭ hetaj masie źjaŭlajecca nowym idla jaje čužym.

U hetkich woś warunkach hadujecca ŭ Lidzkim pawiecie, u biełaruskaj niezarhanizawanaj masie, narodnaja biełaruskaja świedamaść, jakuju ŭzbudžaje biełaruskaja presa i litaratura. Płady biełaruskaj narodnaj pracy ŭžo wačawidnyja — biełaruskaja niezarhanizawanaja masa prajaŭlaje silny adpor palanizacyi i pastupowa nacyjanalna ŭświedamlajecca. Słowam, praces adbywajecca na karyść biełaruskaj sprawy.

A. Mažuk.

Źbirańnie pieśniaŭ u Niezaležnaj Litwie

Dyrektar Departamantu Kultury ŭ Lit. Min. Aświety padaŭ praz presu da ahulnaha wiedama nastupnyja cikawyja wiestki ab źbirańni i zapiswańni litoŭskich narodnych pieśniaŭ: „Našy kulturnyja bahaćci — kazaŭ dyrektar — raściarušany na prawincyi. Ciapier starajemsia ŭsio heta sabrać i ŭparadkawać. Pry Ministerstwie Aświety isnuje adumysłowaja Kamisija dla źbirańnia narodnych melodyjaŭ, jakoj praca chutka jdzie ŭpierad. Melodyi zapiswajucca, a tak-ža jašče naśpieŭwajucco na plity fonografu, jaki addaje ŭsie niuansy (adcienki) pieśni i jaje wyhawarwańnie. Akazwajecca, što zapiswańnie pry pomačy fonografu nie daražejšaje, jak rukoj. Na adnu plitu možna zapisać niekalki pieśniaŭ. Fonograf adnak dahetul pracuje tolki adzin, u Koŭni.

Na prawincyi jość da 30 kamisijaŭ, złožanych z adumysłoŭcaŭ, jakija wynachodziać dobrych śpiewakoŭ, pasyłajuć ich u Koŭnu i tam ad hetych zapiswajucca melodyi. Usiej hetaj pracaj kiruje St. Šimkus, wiedamy litoŭski kampazytar.

Kamisija dla źbirańnia narodnych melodyjaŭ pracuje ŭžo 5 miesiacaŭ. Za hety čas sabrała jana 1.500 melodyjaŭ, z jakich 1.150 zapisany na fonografie. Razam z melodyjaj zapiswajucca tak-ža i słowy".

Ab litoŭskich melodyjach i pieśniach painfarmawaŭ hramadzianstwa tak-ža St. Šimkus. Jon prypomniŭ, što litoŭskaja melodyja maje try histaryčnyja peryjody: staradaŭny pahanski, druhi Giedyminaŭska-Kiejstutaŭska-Witaŭtaŭski i treci — chryścijanski.

Litoŭskija pieśni świeckija adznačajucca wialikim liryzmam i pačućciom, a pieśni narodnyja relihijnyja mistycyzmam. Čaść relihijnych melodyjaŭ pryjšła ŭ Litwu ad palakoŭ i kryžakoŭ. Kamisija pracu wiadzie śpiašajučy, bo melodyi časta hinuć i źmianiajucca. Asabliwaja ŭwaha zwaročwajecca na pieśni bolš waitasnyja i bahatyja melodyjaj.

Kančajučy hetyja zaciemki ab litoŭskaj narodnaj melodyi, uziatyja z litoŭskaj presy („Viln. Ryt" 22.VI), zaklikajem biełarusaŭ šanawać swaje narodnyja pieśni, źbirać ich, zapiswać słowy i melodyi, bo-ž jany — heta naš kulturny skarb.

P. Ł.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА

Беларускі Адрыўны Календар на 1936 г. Даведваемся, што ўжо друкуецца Беларускі Адрыўны Календар на 1936 г. Выдаюць яго ў Беларускай Друкарні ім. Фр. Скарыны ў Вільні: Беларуская кнігарня „Пагоня", Ст. Станкевіч і Ул. Манкевіч.

Літаратурны конкурс. Рэдакцыя часапісу беларускае моладзі „Шлях Моладзі" ладзіць сёлета літаратурны конкурс на арыгінальнае, дагэтуль нігдзе недрукаванае, беларускае апавяданьне. За найлепшыя апавяданьні будуць прызначаны нагароды кніжкамі: I — на 50 зл., II — на 30 зл. і III — на 20 зл., якія кожны магчыме сабе выбраць паводле каталёгу беларускіх кніжак кнігарні „Пагоня". Прысылаць апавяданьні на конкурс трэба пад прыбранай мянюшкай. А пасьля, калі рэдакцыя абвесьціць вынік конкурсу, кожны магчыме да свайго прызнацца. Дагэтуль на конкурс прыслана больш 10 апавяданьняў. Апошні тэрмін прысыланьня — 30-га верасьня сёлета. Адрэс Рэд. „Шлях Моладзі": Wilno, ul. Zawalna 1—2.

З САВЕЦКАЙ БЕЛАРУСІ.

Беларуская савецкая энцыклапэдыя. Згодна з пастановай Ц. К. КП(б.) Б і СНК БССР ажыцьцяўляецца выданьне Беларускай савецкай энцыклапэдыі.

На бачынах Бел. Сав. Энц. будзе паказана — пэўнеж у бальшавіцкім асьвятленьні — гістарычнае мінулае Беларусі, падзеі падчас грамадзянскай вайны, соцыялістычнага будаўніцтва ва ўсіх галінах гаспадаркі і культуры у БССР.

Рэдакцыяй Бел. Сав. Энцыклапэдыі ўжо зроблена наступнае:

1. Складзены праект слоўніка ўсёй Бел. Сав. Энцыкл., гэта значыць пералік усіх тэрмінаў, якія павінны ўвайсьці ў Энцыклапэдыю з паказаньнем колькасьці друкаваных знакоў, якія прысьвячаюцца кожнаму тэрміну. Слоўнік ахапляе ўсяго 45.000 тэрмінаў, з агульнай колькасьцю ў суме 32 мільёнаў друкаваных знакоў. Слоўнік разьбіты на 49 аддзелаў; выпускаецца на абгаварэньне паасобнымі вупускамі, з якіх ужо палова выйшла з друку; друкуецца праект на двух мовах — беларускай і расейскай, з мэтай праверкі правільнасьці тэрміналёгіі.

2. Створаны хутарскі калектыў Бел. Сав. Энц. Ахапляе ён звыш 500 чалавек, сярод якіх ёсьць вучоныя БССР і ўсяго Савецкага Саюзу.

3. Для друкаваньня Энцыклапэдыі забясьпечана паліграфічная база.

4. Складзены ўвесь 1-шы том Бел. Сав. Энц. Матар'ялы і тэмы ўжо часткова здадзены ў выдавецтва, астатнія будуць зданы да 14-га жніўня, а з 1-га верасьня прыступіцца да друкаваньня. У том увайшло 2.910 артыкулаў, з якіх 74% зьяўляюцца арыгінальным матарыялам.

Беларуская Сав. Энцыклапэдыя, як кажа сакратар ЦККП(б)Б. Гікала, ёсьць „вельмі важнай справай;" ёсьць яна адным в. важным сродкам прапаганды ведаў, пабудаваных на аснове марксоўска-ленінскага комуністычнага сьветапагляду, — будзе зброяй у барацьбе за бальшавіцкі соцыялізм".

А калі так, дык Бел. Сав. Энцыклапэдыя будзе дакёкай ад вымогаў эўрапэйскай навукі.

Усебеларуская мастацкая выстаўка адчынілася ў Менску 30-га ліпня і патрывае 21 дзень. На выстаўцы будуць паказаны працы 38 мастакоў. Толькі з галін жывапісі, скульптуры і графікі будзе паказана 310 працаў.

Dr. St. Hrynkiewič.

Uspaminy z Narodnaha Uniwersytetu.

Pomniu heny pryhožy, čaroŭny wiasieńni dzień. Pryjechaŭ unačy ŭ Krakaŭ. Jašče byŭ dazwańnia apjanieŭšy ad krajawidaŭ horaŭ. Pieršy raz bačyŭ hory. Tyja niekalki dzion, jakija tam prawioŭ, stolki pakinuli pa sabie dumak, nastrojaŭ...

Tak dziŭna ŭ horach. U samocie, wysoka, čaławiek ačyščajecca i padymajecca dumkami nad štodziennyja rastruski. Dyk nia dziŭna, što ŭsie ludzi, chočučy zabycca ab niehadziach swaich, chočučy ačyścicca ad drobnaha pyłu štodziennaje kałatni, što zaminaje hlanuć wastrej i šyrej na świet, adychodzić na daŭžejšy ci karaciejšy čas u hory, kab unutrana padniacca samym wyšej...

Wielmi mocna chaciełaś spać toju ranicaju ŭ Krakawie. Ustaju ranieńka, kab nie spaźnicca na aŭtobus, što jdzie ŭ Šycy (miesca Narodnaha Uniwersytetu, jakija maniŭsia adwiedać). Chaču ranicaju pahladzieć na stary Krakaŭ, horad, na jaki Jahajła pieramianiŭ Wilniu, kab tam akančalna, jak pakazywajuć historyki, zmadzieć z tuhi za puščami biełaruskimi i litoŭskimi, i dzie hadawaŭsia, dzie chadziŭ na miadźwiedziaŭ...

Cichieńkaje miesta, poŭnaje ŭračystaści, majestatu, miesta, dzie polščyna prydajecca bolš miłeju, sympatyčnaju. Koski rańniaha sonca byccam niaśmieła zahladajuć u wysokija kaścioły, što strojnymi wiežami siahajuć uwyś. Jašče pachnie krychu syrym pacham staraświeččyny, maŭlaŭ u skryni maciery, kali taja pačynaje pierahladać swaje dziawočyja wopratki, spaminajučy na daŭno minuŭšyja dziańki, kali jana chadziła na wiečaryny, kali piajała ŭ karahodach, a siańnia pahladaje na ŭsieńka skroź pryzmu daŭhoha, pracawitaha žyćcia.

Kroki źwiniać hułka pa kamieńniach, jašče tryważe toj razhon prynieśieny z horaŭ. Chočacca bujniej pažyć, chočacca, kab chutčej wiarnucca tudy, daloka, na swaju ziamielku, kab zawiaźci swaim susiedziam krychu henaha bahaćcia, jakim jašče poŭnicca duša.

* * *

Šycy lažali na šlachu maje tahačasnaje wandroŭki dziela šmat jakich mierkawańniaŭ. Čuŭ, što možna tam pahladzieć najbližejšy da aryhinalnaha twor słaŭnaha danskaha biskupa Grundtviga, što hetak ščaśliwa pačaŭ pracu nad aświetaju swajho kališ biednaha narodu i dziakujučy pracy jakoha i jahonych užo wučniaŭ i naščadkaŭ duchowych, hetak słaŭna žywie siańnia danski narod, jak kažuć, adzin z najbolš demokratyčnych, najbahaciejšych i nabolš kulturnych narodaŭ Eŭropy ci na't całaha świetu.

Šycy lažać niedaloka Krakawa. Naležali jany da wajny da rasiejskaje dziaržawy. Jedziecca tudy redka pryhožaju darohaju, cieraz wiadomyja ŭ polskaj litaratury Prošowice i cieraz Ojcaŭ.

Ledź minuli tolki na traskim aŭtobusie horad, kali pačalisia hustyja wiosački bahatych krakawiakaŭ. Było heta niadzielaju, dyk kožny sielanin u pryhožaj, strojnaj, zališnie strojnaj, siarmiazie peŭnym wokam paziraje na krechčučy samachod, što zakidaje pyłam bieleńkija chatki padkrakaŭskich wiosak. Chaty wiaskowyja choć wyhladajuć skromna, adnak nia bačycca ŭ ich nijakaje pryhniečanaści. Mo jany zarazilisia badziorym nastrojem ad žycharoŭ, mo, naadwarot, žychary majuć niešta takoje ŭ sabie, što pakidaje swaje ślady na chatach. Pry kožnaj chatcy sadok, tady jakha raśćwiŭšy, byccam zasypany biełymi i rožawymi kraskami. Na't cieraz smorad benzyny zdajecca byŭ čutny toj pach.

Motar chutka pracuje, nie daje spynicca woku daŭžej na ludziach, na pryrodzie. Praimčaŭšysia serpentynami kala Ojcawa, wylez ja tam, pachadziŭ, pahladzieŭ, padziwiŭsia na tyja dziŭnyja twory natury, što niejkija sapraŭdy niezrazumiełyja na pieršy pahlad pakidaje pa sabie abrazy, i chutčej treba było śpiašać nazad u Šycy.

Niekalki chatak kolišniaje pryhraničnaje rasiejskaje staroży. Pamiž imi adna bolšaja budynina z čyrwonaje cehły, na wyhlad wielmi charakternaja dziela kazarmaŭ rasiejskich. Pawodle taho, što moh ja raźwiedać ad šofera, heta była jakha sialiba Narodnaha Uniwersytetu.

Ab Šycach ja tolki čuŭ, nikoha ŭ ich nia wiedajučy. Pomniačy, što kala dobraje sprawy i ludzi buduć najčaściej dobryja, i naadwarot, što dobryja ludzi najčaściej, robiać dobruju sprawu, nia dumaŭ ja lišnie doŭha nad tym, što mianie nasustrenie i jakim budzie henaje pieršaje spatkańnie.

Pierad chatkaju pryhožy kwiatničok, na listočkach, nia hledziačy na blizkaje susiedztwa z darožnym pyłam, widać kapielki rasy ci chutčej wady; sonka dawoli ŭžo wysaka, rasa najchutčej wysachła ŭžo daŭno.

Ad wulicy warocie, prostyja wiaskowyja warocie, pryčynienyja, ničym nie zaščeplenyja. Pierad chataju, ani ŭ woknach nikoha niama. Idu śmieła ŭ kirunku čyrwonaje budyniny. Dźwiery adčynienyja. Dumaju, što žywuć tutaka ludzi abo nadta maładyja i dziela taho krychu nierazważnyja, abo sapraŭdy narod u ich wielmi sprawiadliwy, kali jany nie bajacca pakinuć chaty adčynienaje, bo kožny, chto schoča, prychodzić siudy, nikoha nia pytajučysia. Na't u nas, u Biełarusi, wywodzicca toj abyčaj, što chatu i chatniaha bahaćcia Boh ściaroh, kali haspadar niedzie adlučaŭsia. Siańnia nas čužyja ludzi nawučyli, što ŭsieńka swajo treba chawać, kab niechta nie schapiŭ, dy nie skazaŭ... „heta majo, ty-ž jaho nie začyniŭ, swajho štempla nie pakłaŭ!.." ...Hetak z dabrom našym haspadarskim, hetak z dabrom našym nacyjanalnym... *(d.b.)*

Nowaja haspadarčaja palityka Hdansku

Ad pałowy m-ca lipnia, pamiž uładami polskaj i wolnaha miesta Hdansku, wyjšli nieparazumieńni, jakija z časam traciać pačatkawy charaktar haspadarčy i pačynajuć nabirać charaktar palityčny. Z abodwuch bakoŭ wydadzieny byli roznyja mytnyja rasparadžeńni, jakija sprawu dalej pahłyblajuć. Polskija hazety abwiniajuć ułady w. m. Hdansku ŭ tym, što jany chinucca ŭ bok Niamieččyny, a Hdanskija kažuć, što ŭłada polskaja štučna padrywaje haspadarčy dabrabyt Hdanska.

U sprečku hetu, zdajecca, ŭmiašajecca kamisar Lihi Narodaŭ.

Italjanska-abisinski spor — sprawa Italii i Anhlii

Italjanska abisinski spor zwaročwaje na siabie ŭwahu całaha świetu. Ale heta spor nia tolki italjanska-abisinski. Heta namiareńnie Italii zaŭładańnia Abisinijaj, suproć čaho stajać hałoŭna Anhlija, a paśla Japonija i Francyja.

Italija choča pašyryć u Afrycy terytoryju dla swaje kolonizacyi, a tak-ža pašyryć tam swaje ŭpływy palityčnyja i haspadarčyja. Ale na hetym šlachu Italija spatykaje supiarečnyja intaresy Anhlii i Japonii. Anhlija ni zašto nia choča ŭpuścić Italiju na terytoryju Abisinii, bo tady nia čułasia-b peŭnaj u Sudanie i Ehipcie, a Japonija nia choča ŭstupać z zdabytych tam niadaŭna rynkaŭ zbytu, dzie dla jaje adkrywajucca mahčymaści rynkawyja i na budučyniu.

Anhlija i Japonija heta najhałaŭniejšyja „abaroncy“ Abisinii ad italjanskaj ekspansii.

Liha Narodaŭ

Paśla doŭhich nieaficyjalnych naradaŭ zacikaŭlenych staron u sprawie padziełu palityčnych i haspadarčych upływaŭ u Afrycy, a tak-ža zacikaŭlenych dalejšym padbojem čornaskurych narodaŭ, sabralisia dyplamaty wialikich dziaržaŭ u Ženewu i naładzili ŭ pačatku h. m-ca sesiju Rady Lihi Narodaŭ. Hałoŭnaj sprawaj naradaŭ „miralubiwaj“ Rady byŭ „italjanska-abisinski spor“. Staršynioj hetaj sesii Rady byŭ kamisar Litwinaŭ — pradstaŭnik druhoj „miralubiwaj“ krainy — Sawietaŭ. I što-ž „naradziła“ hetaja Rada? — Italjanskija dyplomaty pasłuchali farmalnych wywadaŭ niezdawaleńnia anhielskich dyplomataŭ, francuskaja dyplomacyja zaniała miesca pasiaredzinie i sprawu „abarony“ Abisinii prad Italijaj adłažyli na cełу miesiac — da 4 wieraśnia.

Pry hetym treba adznačyć nastupnaje: apošniaja sesija Rady Lihi wyrazna paćwiardžaje, što wajna miž Italijaj i Abisinijaj zaležyć ad Anhlii i što italjanska-abisinski kanflikt heta sprawa žyćciowych intaresaŭ Anhlii ŭ Afrycy.

Kanhres Kominternu

Ad 25 lipnia adbywajecca ŭ Maskwie siomy čarhowy Kanhres Kamunistyčnaha Internacyjanału — Kominternu. Na hety kanhres mieła pryjechać kala tysiačy delehataŭ-pradstaŭnikoŭ kamunistyčnych partyjaŭ roznych krainaŭ świetu. Tymčasam prybyło hetkich delehataŭ tolki kala 500 asob. Kanhres Kominternu ŭważaje Stalina— dyktatara ŭ Sawietach — za pawadyra suświetnaha kamunizmu.

Wierawańnie kamunizmu palehaje na pryncypach h. zw. histaryčnaha matarjalizmu. Histaryčny matarjalizm wieryć, što ludzkim žyćciom kirujuć tolki haspadarčyja čyńniki, asabliwa baraćba klasaŭ za kiraŭnictwa wytworčaściu, bo pieramoha klasy daje poŭnuju ŭładu ŭ dziaržawie. Dziela hetaha praletarjat, šlacham socyjalnaj rewalucyi, pawinien raźbić buržuazny kapitalizm i ŭziać uładu ŭ swaje ruki. Hetak ćwierdziŭ i ŭ heta wieryŭ reformatar marksizmu i twarec balšawizmu — Lenin.

Stalin ćwierdzić, što jšče nie para rabić suświetnaj socyjalnaj rewalucyi, a treba źbierahčy kamunizm u Rasiei. Dziela hetaha treba jści na ŭhodu z suświetnaj buržuazijaj.

Takim čynam kamunisty i prychilniki „jedinoj niedielimoj“ ciapier uzajemna dapaŭniajucca. I adny i druhija baroniać całaści i wialikaści Rasiei.

Krywawyja padziei ŭ Francyi

U Francyi ŭrad Lawala niadaŭna prawioŭ abnižku płaty. Heta wykarystali roznyja praciŭniki sučasnaha tam ładu i pa šmat miascoch sarhanizawali burnyja demonstracyi. Adna hetkaja zamieška ŭ Breście, unočy z 6 na 7 žniŭnia, končyłasia tymčasam adnym zabitym i 100 ranienymi, u tym liku 4—wielmi niebiaśpiečna. Padazrajuć, što i tut rabota kamunistaŭ.

Roznyja wiestki

Z UKRAINSKAHA ŽYĆCIA.

Jubilej Mitrapalita Šeptyckaha. Dnia 29 lipnia sioleta Mitrapalitu A. Šeptyćkamu minuła 70 hadoŭ. U hety dzień Ukrainskija T-wy i ŭstanowy wysyłali da Mitrapalita specyjalnyja delehacyi dziela pazdraŭleńnia Dastojnaha Jubilata ŭ dzień Jahonych naradzinaŭ.

Pazdraŭlali Jubilata ŭ hety dzień tak-ža i biełaruskija katalickija kruhi.

Z POLŠČY.

Dziaržawa ŭtrymliwaje miljon asob. U Waršawie padličana, kolki asob žywie na ŭtrymańni dziaržawy, heta znača na publičny košt. Dziaržaŭnych pracaŭnikoŭ u Polščy jość 441 tysiač. Aproč taho, na ŭtrymańni dziaržaŭwy jość jašče emeryty, jakich razam z asobami, što atrymliwajuć inwalidzkija renty, jość 375 tysiač. Z publičnych koštaŭ žywie kala 80 tysiač pracaŭnikoŭ terytoryjalnaha samaŭradu, i kala 100 tysiač asob, što pracujuć ŭ samaŭradzie haspadarskim (u handlowa-pramysłowych i inšych pałatach) i socyjalnych ubiaśpiačalniach. Usiaho ŭtrymliwajecca publičnym koštam u Polščy kala miljona asob. Ničoha dziŭnaha, što hramadzianie prycisnuty wialikimi padatkami.

Wyrubali les. Dyrektar Lasnoha Departamantu abličaje, što za 15 hadoŭ — ad 1920 da siol. — u Polščy wyrubali tracinu ahulnaha prastoru lesu — 3.000 000 hektaraŭ. Takim čynam u Polščy ŭžo šmat mienš lesu, čymsia ŭ Šwecyi, Francyi abo Niamieččynie, kudy i ciapier jašče pakrysie pływie dzierawa z Polščy.

Abiadnieńnie. Polskija hazety, na padstawie „Małoha Ročnika Statystyčnaha“ na 1935 h., wykazwajuć pastupowaje abiadnieńnie Polščy.— abnižajecca wytworčaść i raście biezraboćcie.

Biezraboćcie. Statystyka padaje, što na 3 h. m. ŭ Polščy naličana biezrabotnych — 305,120 asob.

Nowy ŭradžaj. Sioleta spadziajucca lepšaha ŭradžaju za letašni, U Paznanščynie ŭžo pajawiłasia na rynku nowaje žyta i jačmień, jakija pradajucca na 10 prac. taniej za zbožža staroje.

Z ZAHRANICY.

Kasawańnie Prawasłaŭnaj Carkwy. U Maskwie balšawiki zabaranili Mitrapalitu Prawasłaŭnaj Carkwy sklikać patryaršy Synod i ahułam kirawać žyćciom Carkwy. Kancelaryju i ŭsie archiwy Mitrapolii zachapili balšawickija „biazbožniki“ — specyjalnaja arhanizacyja dziela baraćby z relihijaj.

Za Kirowa — 90 tysiač ludziej. Za zabojstwa Kirowa, jaki byŭ zabity letaś u Pietrahradzie, sawieckija ŭłady sasłali ŭ katarhu 90 tysiač ludziej.

Dalejšaja ekspansija Japonii. Paśla zachapleńnia Mandžuryi i paŭnočnaha Kitaju, Japonija starajecca zachapić sawieckuju respubliku Manholiju. Słowam, Japonija pačynaje dabiracca da Sawietaŭ.

Miljon nehraŭ u Abisiniju. U Paŭnočnaj Amerycy, pa miestach, dzie žywuć nehry, wiadziecca akcyja zapisywańnia dabrawolcaŭ u abisinskuju armiju. Akcyjaj kiruje nehr Samuel Daniel. U adnym z štataŭ, Detroit, užo zapisałasia dabrawolcaŭ da 30.000 asob. Daniel kaža, što źbiare miljon dabrawolcaŭ-nehraŭ. Čornyja dabrawolcy na zakuplenych karabloch wyjeduć u Abisiniju.

Žachliwyja katastrofy. U kitajskaj prawincyi Hanei i ŭ paŭnočnaj prawincyi Kijanh-Tsu, z pryčyny buraŭ i daždžoŭ, wylilisia reki, jakija zatapili 14 tysiač čaławiek.

Paŭdzionny japonski paŭwostraŭ Kiju-Šyto nawiedała strašennaja bura, jakoj nia pomniać japoncy ad 33 hod. Bura pieraniasłasia ŭ zachodniuju čaść Japonii. Wosiem rek wystupiła z bierahoŭ. Najbolš źniščana miesta Kioto. Zatopleny 12 tysiač damoŭ i źniščany 32 masty. U Osaka źniščana 60 tysiač damoŭ, a 20 tysiač damoŭ, staić pad wadoj. Zatopleny dwa karabli z 120 pasažyrami.

Z KRAJU.

Wywaz świniny. Apošnim časam raptam padarażeła świnina, jakaja znajšła zbyt na zahraničnych rynkach. U minułym tydni, naprykład, z našaha Kraju wywieźli zahranicu 3 wahony świniny.

Zasudzili ksiandza-endeka. Nadowiačy (3.VIII). Wilenski Akružny Sud zasudziŭ na paŭtara hodu wastrohu ksiandza Małynič-Malickaha, jaki, pawodle prysudu, abraziŭ Polski narod. Ks. Małynič-Malicki heta palak, nacyjanalist—endek. Byŭ jon probarščam u N.-Trokach.

Wykapany kaštoŭnyja archeolohičnyja pradmiety. U minułym miesiacy jeździła pa Wilenščynie specyjalnaja archeolohičnaja kamisija. Adwiedała jana pawiety: Brasłaŭski, Postaŭski, Dziśnienski, Świancianski i Wil.-Trocki. Padčas jejnaha byćcia, u hetych pawietach wykapany šmat pradmietaŭ wialikaj kaštoŭnaści archeolohičnaj i histaryčnaj. Adnačasna pry kapańni trapilisia i na staraświeckija kurhany i sklapieńni starych abaronnych zamčyščaŭ.

Z WILNI.

I siročy blin zajzdrosny. Wilenskaja polskaja presa ahułam ab sprawach biełaruskich mała piša, a kali

Knihapis

Herbert v. Truhart — **Völkerbund und Minderheiten — Petitionen,** ein Beitrag zum Studium des Nationalitätenproblems. 1931. Wilhelm Braumüller, Universitäts—Verlagsbuchhandlung, Wien, Leipzig. Bač. 181.

Pad hetkim zahałoŭkam u našu redakcyju nadyjšła niadaŭna kniha, na jakuju chočam tut źwiarnuć uwahu biełaruskaha hramadzianstwa. Kniha heta, jak čytajem u jaje zahałoŭku i padzahałoŭku, datyča prablemy nacyjanalnych mienšaściaŭ. Wydana jana dziakujučy zachadam i pracy ekzekutywy Kanhresaŭ nacyjanalnych mienšaściaŭ u Eŭropie. Pastajannym siabram henych Kanhresaŭ źjaŭlajucca tak-ža i biełarusy, jakich tam pradstaŭlaje delehat Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu ŭ Wilni.

Kniha wydana, jak heta ŭmiejuć rabić niemcy, akuratna i pryhoža. Źmiest cikawy, bahaty i sapraŭdy karysny dla tych, chto cikawicca prablemaj nacyjanalnych mienšaściaŭ. Herbert v. Truhart sapraŭdy šmat ułažyŭ u hetu knihu i pracy i wiedy ab sprawie narodaŭ Eŭropy, jakija wolaj losu zmušany žyć pad apiekaj čužych dziaržaŭ. U knizie spatykajem memoryjały, prośby i skarhi až 19 nac. mienšaściaŭ Eŭropy, a ŭ ich liku i biełarusaŭ pad Polščaj, da Lihi Narodaŭ, a tak ža karotkuju historyju henych dakumentaŭ i ich kančalny los u tej-ža Lizie.

Da pačatku 1931 h. zwaročwalisia da Lihi Narodaŭ z prośbami abarony swaich nacyjanalnych i kulturnych prawoŭ nastupnyja niedziaržaŭnyja narody z roznych dziaržaŭ Eŭropy: albancy, armianie, baŭhary, niemcy, hreki, žydy, karpatarusiny, litoŭcy, palaki, rumyny, rasiejcy, serby, sławaki, sławency, čechi, turki, ukraincy, madziary, **biełarusy**.

Hetyja narody, jak nac. mienšaści, da 1931 h. padali ŭ Lihu Narodaŭ 525 roznaha rodu padańniaŭ. Najbolš ich było: z Polščy (155), Hrecyi (66), Rumynii (63), Čechasławacyi (60), Juhasławii (53), z inšych urešcie značna mienš.

Najbolš skarhaŭ prysłali: niemcy (104), baŭhary (65), ukraincy (63), madziary (49), albancy (36), žydy (33) inšyja značna mienš, **biełarusy** (6), mienš za biełarusaŭ: rumyny (1), serby (3), čechi (1), sławency (1), turki (2).

Pawodle hadoŭ, skarhi nadychodzili: najbolš u 1930 (88), 1929 (50), 1928 (43), najmienš u 1931—(6).

Z usich 525 padańniaŭ, Liha Narodaŭ pryznała siabie kompetentnaj razhladać — 314, z jakich wyrašyła na karyść zacikaŭlenych tolki 21: 4 — niamieckija, 2 albanskija, 2 baŭharskija, 2 hreckija, 2 žydoŭskija, 2 litoŭskija, 2 madziarskija, 1 ukrainskuju, jašče niekalki padańniaŭ pa adnym; z 6 biełaruskich—niwodnaha.

Biełaruskija padańni ŭ Lihu Narodaŭ byli nastupnyja: u 1922 h. ad biełarusaŭ i litoŭcaŭ z Wilenščyny, u 1923 h. memoryjał Łastoŭskaha z damahańniem kantrolnaj mižnarodnaj kamisii. U tym-ža 1923 h. memoryjał supolny: biełarusaŭ, ukraincaŭ i litoŭcaŭ, ad biełarusaŭ memoryjał padpisaŭ W. Łastoŭski. U 1924 h. memoryjał taho-ž Łastoŭskaha, z tym-ža damahańniem, što i ŭ 1923 h. U 1929 h. memoryjał Biełaruskaha Pasolskaha Klubu, z prośbaj palepšańnia pałažeńnia biełarusaŭ pad Polščaj. Na hetym memoryjale pradstaŭnik Polskaha Uradu u Lizie 10.I.1930 zrabiŭ swaje ŭwahi, źmiestu jakich aŭtor knihi H. v. Truhart nie padaje. I ŭrešcie ŭ 1930 hodzie memoryjał tak-ža Biełaruskaha Pasolskaha Klubu, z prośbaj abarony ad nacyjanalnaha ŭcisku.

—z—

Razam z wyšejuspomnienaj knihaj, nadyjšoŭ u našu redakcyju tak-ža sšytok 54 bačyn: „Sonderabdruck aus „Nation und Staat“, jak adbitka z niamieckaha žurnału „Nation und Staat“. (1934-35). U hetaj adbitcy spatykajem najnawiejšyja prośby nacyjanalnych mienšaściaŭ, jakija nie ŭwajšli ŭ knihu H. v. Truharta.

Spatykajem tut jašče dwa biełaruskija memoryjały da Lihi Narodaŭ. Abodwa jany—heta memoryjały „Nacyjanalnaha Kamitetu Biełarusaŭ za hranicaj“, jaki prabywaje ŭ Prazie. Padpisali ich inž. Rusak i Wiaršynin. Pieršy memoryjał padany ŭ [kastryčniku?] 1931 h., u jakim źmieščana skarha na wybarnyja nadužyćci ŭ Polščy 1930 h., ad jakich mnoha paciarpieli biełarusy. Druhi memoryjał padany Lizie Narodaŭ u žniŭni taho-ž 1931 h., u jakim apisana ahulnaje pałažeńnie biełarusaŭ pad Polščaj.

Na hetym memoryjale pradstaŭnik polskaha ŭradu zrabiŭ swaje ŭwahi 28.XI.1931.

Biełaruskich skarhaŭ i prośbaŭ pradstaŭlenych u hetych dwuch dakumentach, Liha Narodaŭ nie zdawoliła.

Kančajučy henyja ŭwahi ab knizie H. v. Truharta i ab adbitcy z „Nation und Staat“ astajecca tolki wyrazić padziaku Ekzekutywie Kanhresaŭ Nacyjanalnych Mienšaściaŭ u Eŭropie, jakaja ahułam swajej pracaj, a tak-ža asabliwa drukawanym słowam sapraŭdy wydatna i karysna słuža sprawie sprawiadliwaści niedziaržaŭnych pakryŭdžanych narodaŭ u Eŭropie.

Knižnik.

Пісьмы з вёскі

Чым займаецца наша моладзь.

Дзятлава, Наваградзкага пав. Адсутнасьць ад 1926 г. у нас культурна-асьветных арганізацыяў аканчальна спараліжавала інтэлектуальнае жыцьцё нашай моладзі. Падрастаючая моладзь не спатыкаецца з дзейнасьцяй культурна-асьветнай, а гадуецца паза хатай, пры выпіўцы і п'яных танцах; не шануе цяжка запрацаванага граша і на п'яную руку дае аб сабе ведаць з боку дзікунства цэлай воласьці або нават і ўсяму павету.

Польская школа, у якой змалку гадуюцца нашыя дзеці, ніякага дадатнягя ўплыву на моладзь не робіць. Польскія „кулкі", у якія запісываюць нашую моладзь, нічога жыцьцёвага не праяўляюць. Адным словам, моладзь расьце, як кажуць, на лес глядзячы.

Дарагая моладзь, бярыся за кніжку, за газэту і чытай вольным часам. Гэта адзіная дарога цяпер для нас у культурна-асьветнай працы. А калі прыйдзе час, што можна будзе залажыць сваю родную беларускую арганізацыю — ідзі туды і вучыся быць карысным ня толькі сабе, але цэламу Беларускаму народу.

Сьлёзавокі.

što i nadrukuje, dyk heta sapraŭdny „siročy blin" — hruby, syry i niasmačny.

I sapraŭdy, artykuły ŭ „Kurjery Wilenskim" p. Šantara, ab patrebach Biełarusaŭ, abo pisanina Włodzimierza Bierniakowicza ab biełaruskaj litaratury — heta z boku „Kur. Wil." sapraŭdny „siročy blin" dla Biełarusaŭ.

Tymčasam "Dziennik Wilenski" i hetaha zajzdrościć. U Nr 212 sioł. „Dz. Wil." narakaje na „Kur. Wil." za „popularyzacyju" biełaruskaj sprawy ŭ Polščy, ćwierdziačy, što *„lud muwioncy po białorusku ma prawo uważać sień za Polakuw."*

Heta wyznaje ŭ swaim nacyjalnym „wieruju" i „Kurjer Wilenski."

Kanfiskata. Hetymi dniami administracyjnyja ŭłady skanfiskawali Nr. 22 litoŭskaj hazety „Vilniaus Žodis" za art. „Dola—dolačka."

Wišniewa, Wialejskaha paw. Da nas užo hod, jak pryjechali 3 zakońnicy. Kažuć, što wypisała ich pani Kiarsnoŭskaja sa Śpiahlicy. Jość z ich i dachtorki i wučycielki relihii. Ciapier zakupili jany wialiki dom. Ksiondz daŭ pad hety dom parafijalnaj ziamli i ŭžo jaho stawiać. Heta budzie klaštar. Kažuć, zrobiać u im niejkaje „pšedškole", u jakim buduć wučyć dziaciej, jak zabywacca našaj rodnaj biełaruskaj mowy.

U školach nawuka jošč strašenna słabaja, bo dzieci wučacca pa 3—4 hady i nawat nia znajuć tabličkі, a wučyciali zaniatyja bolej roznymi kułkami, pažarnikami, dy kanferencyjami i wybarami, ale wučyć dziaciej niama kali. A kali ŭ treci addziel chto papaŭ, to treba siadzieć dwa hady, widać, nia možna puścić dalej — dzieci nia wučacca, a tolki marnujuć čas. A jak uwiaduć „pšedškole", to dzietak našych nawučać zabycca swajej rodnaj mowy i buduć dzieci wučyć swaich baćkoŭ „dalikatnaj" panskaj mowy! Kab zajechać u školu, zakońnicy patrabujuć furmanki, jakuju dajuć sialanie „pa kalejcy", a chto nia dać, na taho ksiondz z ambony narakaječ.

Wiazuć ludcy moch na klaštar, drewa, cehły i ŭsio, što ksiondz kaža. I ŭsio heta robicca biełaruskimi rukami, dzieła pabudowy polonizacyjnaha asiarodku! Nia wiedajuć biełarusy, što robiać.

Wohnik.

Kimiany, Šumskaj woł. Wilenskaha paw. Ciažka ciapier žywiecca na wioscy. Usia sialanskaja wytworčašć tannaja, a fabryčnaja wielmi darahaja. Ciapier našy sialanie robiać wialikija aščadnaści. Adziežy kramnaj mała kuplajuć, wyrablajuć z swajho lonu, a karasinu palać u małych blašanačkach biaz škła (hetak mienš wyharaje), probujuć ješci i biaz soli a siarčyki ščapajuć na pałowu; cukru to nikoli nia ŭbačyš.

Woś jak žywie naš biedny ziemlarob, katory najboļš pracuje i adnosna najbolš płacić roznych padatkaŭ.

Treba ŭsim sialanskim biełaruskim wakolicam z usich kutkoŭ padniać hołas skarhi, i pakazać usiamu świetu swaju kryŭdu.

Pakryŭdžany.

Zaciahnienaja wałakita.

Subotniki, Lidzkaha paw. Užo hadoŭ piać u nas prawodzicca kamasacyja, ale ludzi chutaroŭ dačakacca nia mohuć. Užo hadoŭ try funkcyjanuje specyjelnaja rada dzieła chutaryzacyi — „rada scaleniowa," jakaja celyja tomy wysłała roznych prośbaŭ u roznyja ŭstanowy, da načalstwa. Hetaja rada i ŭsie haspadary daŭno zhadzilisia addać u dwor serwitutu les pa 150 zł. za haktar, bo inakš nia možna było złikwidawać serwitutu. Ale dworny pan choča zabrać les za biaz cen, dyk sprawa stalć na miescy, a načalstwa maŭčyć i adciahwaje dalej.

Hetak, čakajučy chutaroŭ, zapuščajecca ziamla i hinuć haspadarki, bo nichto šyrej nie haspadaryć i čakaje pierachodu na chutar.

Kamisar ziamielny pryabiacaŭ,što sioleta ŭžo budzie prawodzić u nas komasacyju, ale jašče swajej abiacanki nia spoŭniŭ.

Panočki, što hetuju sprawu trymajecie ŭ rukach, budźcie haspadarami słowa i pryabiacanaje spaŭniajcie. Haspadar.

Zdawoleny i niezdawoleny.

Idołta, Brasłaŭskaha paw. Drujskaj wołaści. Apośniuju biełaruskuju nawuku ŭ našym kaściele skazaŭ ks. K. Smulka, za što arcybiskupam Jałbžykoŭskim byŭ mocna pakarany. Tradycyja biełaruskaja ŭ nas, adnak, mocnaja. Sioleta wiasnoj byŭ u nas na wizytacyi arcyb. Jałbžykoŭski i raźwitywajučysia z parafijaj spačatku skazaŭ:„zdawoleny z wašaj parafii, što piaicio polskija relihijnyja pieśni," a pašla pačaŭ nahawaryważ, kab pisalisia ŭ SMK, bo ŭ nas hetaja polskaja arhanizacyja nie raźwiwajecca. Hrupa ludziej pačała śmiajacca z hetkaj arcybiskupskaj pramowy. Arcyb. Jałbžykoŭski tady darawahacca, kab hetych „łobuzuw" wywieli, ale nichto arcybiskupa nie pasłuchaŭ. U kancy arcyb. Jałbžykoŭski skazaŭ: „niezdawoleny z wašaj parafii."

Pry hetym treba adznačyć, što z arcybiskupa Jałbžykoŭskaha Idołtaŭskaja parafija taksama niezdawolena. Našyja ludzi ŭžo raźbirajucca ŭ sprawach relihijnych i ŭpalityčnych, i dobra zrazumieli pramowu i wyražeńnie zdawaleńnia i niezdawaleńnia arcyb. Jałbžykoŭskaha. Mal—ki.

Ab našych stralcoch.

Stašuli, Leonpolskaj wołaści, Brasłaŭskaha pawietu. Stralcy ŭ nas zachireli. U stralcy naležać ciapier: tak zw. kamandant stralcoŭ, za 30 zł. u miesiac (na wioscy heta wielikija hrošy!), kamandantawy braty i swajaki, dwornyja parabki, asadniki i wučycieli. Haspadarskija niezaležnyja syny ŭ stralcy nia idųć. Straleckija „świetlicy" sławiacca ŭ nas bojkami. U Miłašoŭskaj światlicy, dwa miesiacy tamu tak pabilisia, što niekalki asob i ciapier nia majuć zdaroŭja. Adzin „kawałok" ledź žywie. Sprawaj zanialisia sudowa-śledčyja ŭłady. U straleckaj światlicy ŭ Paršelowie dn. 21.VII s. pajšli ŭ kały, dy takuju spraŭlali adny druhim łaźniu, z jakoj wyjšli z ababitymi hałowami i bakami. Najbolš dastałosia Jeśku W., b. pamocniku kamandanta stralcoŭ. Inakš praca i razrywka prachodzić ŭ Biel. Instytucie Hasp. i Kult. u Šalcinach; tam nikoli nichto nia biŭsia i ŭ kały nia jšoŭ. Tam idzie čysta kulturna praświetnaja praca, jakaja złučaje ŭsich biełarusaŭ u adnu wialikuju siamju i wiadzie ich da dabrabytu.

Tam dla palicyi niama čaho rabić, choć jana zaŭsiody „čuwa nad bezpieczeństwem publičnem." Dyk zapisywajsia, naša moladź, u hurtki Biel. I. H. i K., dzie začerpnieš zdarowaj wiedy, paznaješ praŭdu i nawučyšsia, jak žyć i haspadaryć na swajej ziamli. A kali chto nia moža zapisacca ŭ Hurtok, dyk niachaj widzima—niawidzima dapamahaje siabrom hurtka ŭ ich pracy, a tady možna spadziawacca, što dola naša paprawicca. Janka Stašuloŭski.

Naša pošta.

Kisielu: Hazetu pasyłać budziem i na zapłatu tymčasam pačakajem. Knižki možna atrymać tolki tady, kolki sarhanizujecca ŭ Was Hurtok Instytutu. Paprabujcie.

Słoznawoki: Pryšlicie swoj adras, dyk spraŭdzim ci wysyłajecca Wam hazeta.

Кожны беларускі гаспадар земляроб чытае адзіны беларускі гаспадарскі часапіс

„САМАПОМАЧ"

Часапіс выходзіць рэгулярна што месяц, зьмяшчае ў сабе ўсякія гаспадарскія рады, весткі і каштуе з з перасылкай на год толькі 3 зл., на паўгоду . . . . . . 1.75 „

Пробныя нумары высылаюцца бясплатна. Адрэс рэдакцыі: Вільня, Полацкая вул. 9—4.

Dr. Stanisłaŭ i dr. Jadwiha Hrynkiewičy.

Ab skury i jejnych chwarobach.

(*Praciab, hl. „Biel. Krynica" Nr. 29*).

Jošč biaskoncaje mnostwa samastojnych chwarobaŭ skurnych. Nia budziem spyniacca padrabiazna nad usimi, nia budziem abhaworywać usich i jak ich lekawać, razhledzim najbolš ważnyja, najčaściejšyja.

Aparańnie. Aparańnie bywaje troch stupieniaŭ.

a) lohkaje aparańnie, kali skura na paškodžanym miescy čyrwonaja, niama na joj adnak puzyroŭ.

Chworaje miesca treba pasypać dermatolawym paraškom, abo pašmarawać niejkaju kłustaściu (wazalinaju, świežaju aliwaju). Pry macniejšych bolach, pakładź na toje miesca hanučku namočanuju bornaju wadoju.

b). Druhaja stupień aparańnia, kali na skury źjaŭlajucca puzyry.

Na chworaje miesca prykładać tady miešanku z roŭnych čaściaŭ *lannoha aleju i wapiennaje wady*. Wialikija puzyry lepš prakałoć prapalenaju hołkaju. Kali niama pad rukoju pamianionaje miešanki, možna prykładać bornaju maściaju (5%—10%). Kali-b pačała sabiracca materyja, dobra pasypać paraškom, jaki zawiecca kseroformam.

c). Treciaja stupień — kali robiacca ŭžo rany. Rany henyja nadta niebiaśpiečnyja dzieła taho, što skroź rany mohuć uwajšci bakteryi i zarazić arhanizm. Lekawać ich možna adnolkawa, jak pry aparańniach druhoje stupieni. Kali-b henyja rany byli wialikija, dyk dzieła wialikaje ichnaje niebiaśpieki, lepš źwiarnucca da dochtara.

Admarožańnie. Pry wostrych admarožańniach treba adahrawać nadta aściarožna, inakš prapadzie ruka ci naha, zaležna ad taho, što było admarožana. Nie pieranosić akalečanaha ŭ ciopłuju chatu. Raścirać jamu čašci cieła śnieham. Na paškodžanyja čašci pakłaść čystuju hanučku, pasypaŭšy pieradom skuru dermatołam. Na silnyja boli pamahajuć ciopłyja kampresy. Admarožanyja ruki i nohi kupajem u ciopłaj wadzie. Dobra da takoje wady dadać na paru *dubowaje kary* ci tanniny.

U praciahu paru tydniaŭ rabić masažy, pašmarawaŭšy chworuju čašć cieła napierad wazalinaju. Nanač dobra prykładać kampresy z ichtyjolnaju maściaju (20%).

Jazwy na haleni (łydcy). Čaściej možna ich bačyć u starejšym wieku, i to čaściej u žančyn jak u mužčyn. Heta dzieła taho, što žančyny majuć čaściej rasšyreńnie žyłaŭ na nahach čymsia, mužčyny. Jazwy henyja mohuć nadta baleć. Lekwańnie ich nia lohkaje. Treba šmat cierpliwaści.

Možna prabawać pačać prykładać 3 proc. bornuju kišlu. Kali lišnie ščypaje, paprabawać 3 proc. bornaje wazaliny, 10 proc. bizmutnaje wazaliny, 6 proc. dermatol-wazaliny. Rabić haračyja wanny z pieratlonistym manhanam (kalij hypermangan).

Pry starych jazwach prykładać 5%—10% ichtyol, a ŭ nadta starych prabawać prykładać h. zw. čornuju maść.

Ekzema. Pryčyny henaje chwaroby, miž inšym nadta *raspaŭsiudžanaje*, mała jašče wiadomyja. Adno wiadoma, što chwaroba henaja nie *zaraznaja*. Pačynajecca z taho, što na roznych miascoch skura robicca čyrwonaju, nabrynioje, pakazwajucca na joj maleńkija čyrwonyja kropački i wuzialki. Chwaroba moža chutka pierajści ŭ *luščatuju formu*, abo pajaŭlajucca puzyrki, jakija siadziać na čyrwonaj kruhem skury. Henyja puzyrki mohuć patreskać (kali chwory dziare henaje miesca), tady pad im widać wohki, čyrwony płast tkaniny, z jakoha wydzialajecca syrowatka. Syrowatka zasychaje i tady možam bačyć patreskanyja, narońnyja, žaŭtawatha koleru, miakkija na wośčup strupy. Kali čaławiek niačysta siabie trymaje, u karosty henyja mohuć łučyć bakteryi, pad karostami pakažacca hnoj.

Nadta charakternaja swomaść ekzemy, što jana zaŭsiody *świarbić*. Ekzema nia lišnie doŭha trywajučaja nie pakidaje pa sabie rubcoŭ pasla taho jak zahoicca. Na ciele budzie jana najčaściej symetryčnaja: na zhibach ruk i noh, kala naturalnych atwornaŭ cieła i tam ahułam, dzie skura najbolš *trecca*.

Ekzema dobra lekwanaja trywaje kala 3—5 tydniaŭ. Ekzema, jakaja ciahniecca daŭžej, budzie chraničnaju. Jana ŭžo wyklića bolšyja pieramieny u samoj skury, jakaja taŭścieje ab nat' wyrastajuć na joj barodaŭki, skura moža patreskać, adparycca. Zaražeńnie ekzemy bakteryjami wyklića skuły, jazwy i h. d.

Kab lekwać ekzemu, treba znajšci pryčynu henaje chwaroby. A pryčyna moža być u *prafesyi*, asablіwaj *uražliwaści* na niekatoryja leki ci ježu, dalej, *razdražnieńnie skury*, nerwowyja ci unutranyja *chwaroby*.

Na pačatku chwaroby dobra pamahaje pudrawańnie zachwareŭšaha miesca paraškom z asablіwaje pudry (prostaja pudra + tlonisty cynk). Kali-ž dałučajecca čuchata, treba dadać da parašku maentolu (1%—2%).

Nia mycca wadoju. Chwaroba zaciahwajecca, kali mačyć chworaje miesca u wadzie. Kali-b ekzema zaciahwałasia, lepš źwiarnucca da dochtara, dzieła taho, što lekwańnie ekzemy nadta złožanaje, daŭhoje i trebe, kab na joj paznacca, dobraje lekarskaje wiedy i praktyki.

Skuły, pryščajki, badziulki. Pryčynaju ich budzie toje, što kožnaje miesca, jakoje trecca ab papeckanuju wopratku, *zaražajecca bakteryjami*, jakich hetak u nas šmat na skury. Dzieła hetaha ŭsie henyja skuły i źjaŭlajucca *na šyi, pad pachami i h. d.* Zaražanaje miesca (najčaściej nawakoł wałasianoha miašočka) nabrynieje, robicca haračym i bałučym. U praciahu 4—5 dzion hetkaja skuła treskaje i wychodzić z jaje hnoj. Kali hnoj łučyć na zdarowuju skuru nieczie kala badziulki, dyk na joj robiacca nowyja pryščajki ci skuły. Časam niekalki skułaŭ źliwajucca ŭ adnu i majuć tady wyhlad asinaha hniazda. Pry wialikich skułach moža padchapicca harački i kali ich dobra nia lekawać, wyklikajuć *zaražeńnie krywi*.

Chočučy lekawać skuły, treba nasampierš rupicca ab čyściniu. Skuru nawokał skuły ačyścić *benzynaju*. Na dzień pakłaść hanučku zmočanuju ŭ 2 proc. raščynie *sody*. Nanač prykładać šeruju maść, ranicaju ačyščać jaje benzynaju.

Nia wycickać, jak heta najčaściej praktykujecca, skuły, pakul jana zusim nie daśpieje.

Redaktar Jan Paźniak. Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny ŭ Wilni, Zawalnaja 1 — 2. Wydawiec A. Šutowič